

Bemærkninger til lovforslaget

Den 16. december 1988 vedtog Folketinget med tilslutning fra alle partier undtagen SF, at muligheden for folkeafstemning i forbindelse med skolenedlæggelser skulle afskaffes. Dermed blev der sat punktum for den mulighed, der havde eksisteret i 30 år i Danmark for, at folket kunne begære en folkeafstemning.

I Danmark er det ikke normalt, at folket selv kan begære en folkeafstemning. Folkeafstemninger er en grundlovssikret ret som en mindretalsbeskyttelse i Folketinget, idet mindretallet kan begære lovforslag til folkeafstemning. Endvidere er der bestemte spørgsmål, der skal til folkeafstemning: Grundlovsendring, valgretsalderændring og suverænitetsafgivelse.

Princippet om, at folket selv kan begære sager til folkeafstemning, gjaldt kun i forbindelse med skolenedlæggelser og kom første gang ind i dansk lovgivning med folkeskoleloven fra 1958. Ideen om folkeafstemning i forbindelse med skolenedlæggelser blev introduceret af partiet Venstre i 1955 i forbindelse med forslag til ny folkeskolelov. I § 2, stk. 4, hed det: »En skole kan ikke nedlægges, såfremt 80 pct. af alle, der i vedkommende skoledistrikt har valget til kommunalbestyrelsen, skriftligt begærer skolen opretholdt og der gennemsnitlig i en periode på 5 år har været mindst 20 i undervisningen deltagende børn.«

Forslaget kom på et tidspunkt, hvor centralskolerne var ved at skyde op rundt omkring i landet, hvorved mange landsbyskoler var truet.

Forslaget blev ikke modtaget med særlig begejstring af den daværende socialdemokratiske undervisningsminister. Men da folkeskoleloven blev revideret i 1958, kom der alligevel en paragraf ind, som klart var inspireret af Venstres forslag. Her blev det vedtaget: »Fremsetter mindst 80 pct. af de beboere i det pågældende skoledistrikt, der har valget til kommunalbestyrelsen, inden en måned efter bekendtgørelsen skriftlig begæring herom, skal der af kommunalbestyrelsen foranstalles en afstemning angående spørgsmålet om skolens nedlæggelse . . . Bliver resultatet af afstemningen, at mindst 80 pct. af de stemmeberettigede ønsker skolen opretholdt, kan den kun nedlægges, såfremt kommunalbestyrelsen efter førstkommande ordinære kommunevalg på ny træffer beslutning herom.«

Folkeskoleloven blev til som et resultat af et samarbejde mellem den daværende trekantregering og Venstre og med den radikale undervisningsminister Jørgen Jørgensen som primus motor.

Hermed havde forældre fået en afgørende indflydelse i forbindelse med skolenedlæggelser. Naturligvis kunne skoler fortsat blive nedlagt, fordi det kunne ske efter et kommunevalg. Men det satte en grænse for, i hvilket omfang beslutninger kunne træffes hen over hovedet på folk.

80 pct.-reglen blev af mange opfattet som et strengt krav. Derfor var der i det følgende år diskussion om, hvorvidt 80 pct.-reglen skulle ændres til en lavere procent.

Da Socialdemokratiet i 1972 fremsatte forslag til ny folkeskolelov, var der også forslag om at ændre de 80 pct. til 50 pct. som krav til det antal, der skulle begære folkeafstemning, og 75 pct. som det antal, der skulle stemme for skolens opretholdelse. Folkeskoleloven blev som bekendt ikke i første omgang ændret, og ikke inden den socialdemokratiske regering gik af.

Ønsket om at mildne 80 pct.-reglen var så stærk, at Venstre-regeringen, der tiltrådte i december 1973, i 1974 fremsatte det forslag om folkeafstemning, som også lå i det socialdemokratiske lovforslag fra 1972.

Der var også et ønske fremme om, at man skulle gå længere i retning af at lempe kravet til folkeafstemning. F.eks. udtalte Venstres ordfører i januar 1973 i forbindelse med behandlingen af det socialdemokratiske lovforslag bl.a. følgende: »Det er et tiltalende træk ved forslaget, at det letter demokratiets vilkår med hensyn til en befolknings mulighed for at bevare en skole – denne regel, der nu giver lettere adgang for befolkningen til at stemme om en skoles opretholdelse. Men er reglen om, at et sådant afstemningsresultat kun har betydning indtil næste kommunevalg, rigtig?«

I forbindelse med behandlingen af Venstres forslag i 1974 udtalte den radikale ordfører: »Man forlanger altså, at 50 pct. skal skrive under på, at der skal være en afstemning. Det var måske mere rimeligt, hvis man sagde, at 1/3 af de stemmeberettigede var nok, og at man ved selve afstemningen kunne nøjes med at forlange mere end 50 pct. af de stemmeberettigede eller måske af de afgivne stemmer. Det er altså lidt svært,